

Til energi- og miljøkomiteen

Deres ref.	Deres kontaktperson	Vår ref.	Vår kontaktperson	Dato
		20240672	Martin Eggen	27. november 2024

## **Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold (meld.st.25 (2023-2024)). Høringsinnspill fra BirdLife Norge**

BirdLife Norge vil gjerne gi energi- og miljøkomiteens medlemmer vårt syn på hvordan Norsk handlingsplan for naturmangfold kan styrkes.

Stortingsmeldingen gir en grei oversikt over mange av de sentrale utfordringen for naturen i Norge. Men selv om problembeskrivelsen er på plass, mangler det nye målsetningen for å stanse den negative utviklingen og snu trenden for naturmangfold i tråd med Naturavtalen. Målene til regjeringen er lite målbare og konkrete, og er i liten grad av operasjonalisering. Energi- og miljøkomiteen må styrke meldingen med reell politikk dersom Norge skal oppfylle sine forpliktelser.

Norges planer for å oppfylle naturavtalen er radikalt forskjellig fra arbeidet resten av Europa gjør, ikke minst innad i EU-samarbeidet. Her vil vi trekke frem EUs [lov](#) om at 20 prosent av land, elver og sjø skal ha en bedre tilstand innen 2023. Innen 2050 skal all ødelagt natur være reparert. Dette trenger Norge også. EU har også konkrete målsetninger om langt mer vern, 30 prosent innen 2030, altså vern i tråd med naturavtalen. Langt mer viktig er imidlertid arbeidet med å inkludere naturhensyn i all naturforvaltning. Her er Norge særdeles dårlig stilt. BirdLife Norge setter søkelys på disse målene (arealbruk, vern, og restaurering) i naturavtalen i vårt innspill.

Vi viser også til de politiske, juridiske og maktstrukturelle anbefalingene til hvordan Stortinget kan sikre naturavtalens mål som ligger i [For naturen](#). Miljøorganisasjonene BirdLife Norge, Forum for utvikling og miljø, Framtiden i våre hender, Naturvernforbundet, Sabima, Spire og WWF Verdens naturfond står bak.

### **Mål 1 : Alle arealer skal forvaltes på en måte som sikrer naturen, og områder som har stor betydning for naturmangfold skal ikke går tapt.**

Her er det kommet svært mange gode anbefalinger de siste årene, og BirdLife Norge ønsker spesielt å vise til [Klimautvalget 2050](#) rapport.

Regjeringens mål er å forbruke mindre naturareal definert som særlig viktig. De nevner at inngrep i verneområder, i utvalgte naturtyper (Norge har svært få utvalgte naturtyper) o.l. skal reduseres.

Her må målsetningene heves og målene være konkrete og etterprøvbare. Arealforvaltning i Norge er fragmentert og sektordelt, og dette må bøtes må med nasjonale regler for arealbruk.

Noen naturareal er av særlig stor betydning for naturmangfoldet og har dessuten vært utsatt for store historiske tap. Slike naturareal må prioriteres i arealforvaltningen. Ulike **våtmarker** har stor betydning for naturmangfoldet, men forsvinner likevel bit for bit. De bidrar med gratis tjenester til mennesker som vannrensing, flomdemping, beskyttelse mot ekstremvær og karbonlagring. Utviklingen for våtmark er ikke bærekraftig, og svekker fremtidige generasjoners mulighet til å dra nytte av økosystemtjenestene våtmarkene gir oss.

Stortinget må vedta stans i ødeleggelsene av myr og annen våtmark. Miljødirektoratet har allerede laget et utkast til byggeforbud på myr, men et generelt forbud må utvides til andre typer våtmark, inkl. marine våtmarker som fjæreamråder og elvedeltaer.

Ta i bruk **naturmangfoldloven**! Flere muligheter som ligger i naturmangfoldloven blir lite brukt.

En konkret måte å ta vare på truet natur på er ved å prioritere arter og gi natur status som utvalgte naturtyper, noe naturmangfoldloven gir anledning til. Når en art prioriteres under naturmangfoldloven, prioriteres den foran andre hensyn, og det følger med en egen forskrift, tidvis også en handlingsplan. Utvalgte naturtyper skal man ta særskilte hensyn til når beslutninger som kan påvirke tilstanden eller utbredelsen, treffes. Den truede naturtypen aktivt marint elvedelta (sårbar, VU) er høyaktuell for å bli utvalgt naturtype.

Arealforvaltning i sentrum betyr også at **jord- og skogbruket** må drives slik at vi tar vare på hardføre økosystem og naturmangfoldet. Vi vil her sette søkelys på jordbruksareal. Det artsrike kulturlandskapet forvitrer, og siden 2000 har 45 % av fuglene her, forsvunnet. Arter som vipe og storspove hekker på bakken, og er blitt hhv. kritisk truet og sterkt truet. Til tross for at det finnes en del frivillige miljøtilskudd jordbrukere kan søke på, går utviklingen i alvorlig gal retning.

Her er en liste over de viktigste tiltakene som må gjennomføres:

- Byggeforbud og stans i ødeleggelse av all våtmark innen 2030.
- Jordbruksareal må drives og bevares for matproduksjon. Restbiotoper i jordbrukets kulturlandskap må ivaretas, og subsidier må rettes inn mot artsrike landskap. Jordbrukspolitikken som gir mer bruk av beitedyr i det aktivt drevte jordbrukslandskapet bør prioriteres. Minst 10 prosent av jordbruksarealet avsettes til naturareal som kantsoner, dammer, åkerholmer, fuktareal og seminaturlig habitat.
- Antallet prioriterte arter og utvalgte naturtyper må økes til minst 100 prioriterte arter og 30 utvalgte naturtyper innen 2030, og regjeringen må på andre måter vurdere flere juridiske virkemidler for truet natur og arter.
- Metodikk for arealnøytralitet må utarbeides og iverksettes i lokal, regional og nasjonal arealpolitikk. Plan- og bygningsloven oppdateres og sikrer pålegget juridisk.
- Særlig viktige naturarealer (definert i rundskriv T-2/16 og nasjonale forventninger til regional og kommunal arealplanlegging) kartfestes og brukes i all arealforvaltning.
- Innsigelsesinstituttet må styrkes, og [miljømål 1.2](#) om forbedrede status for rødlistede arter klargjøres med styrkede forventninger.

- Arealforvaltningen må tilbake til Klima- og miljødepartementet, jfr. dens avgjørende betydning for vår felles fremtid knyttet til miljøspørsmål. Arealpolitikk er naturpolitikk.
- Kompetanseheving om bærekraftig arealforvaltning og ivaretagelse av naturmangfold i kommunene må prioriteres. Ordningen Natursats (planvask, kommunedelplaner for naturmangfold m.m.) må sikres minst 100 mill. på statsbudsjettene årlig.
- Båndene mellom utbygger og dem som utfører konsekvensutredninger må brytes og dispensasjonsmyndighet i kommunale arealsaker legges til Statsforvalteren.

## **Mål 2: Minst 30 prosent av ødelagte og skadede naturområder skal være under restaurering**

Regjeringen legger opp til å kartlegge områder innen fristen 2030, samt lover at arbeidet med restaureringen som er i gang, skal fortsette.

Også Norge må ha konkret mål om restaurering, og det må minst være på nivå med naturavtalens forpliktelser, altså restaurering av 30 prosent ødelagt natur. Det er allerede mye kunnskap om forringet natur og hvor den er, men det trenger bedre organisering, kunnskapsoppbygging, kapasitet og flere midler. Miljøorganisasjonen Sabima har regnet ut at dette kan koste rundt 100 milliarder, basert på anslag om forringet natur. Skal vi tro argumentasjonen bak lovforslaget til EU, gir hver euro investert fire til 38 euro tilbake i form av de gratis tjenester økosystemene gir oss. Med andre ord er dette en god investering.

Her er en liste over de viktigste tiltakene som må gjennomføres:

- Norge må restaurere 30 prosent av ødelagt natur innen 2030.
- Restaurering av våtmark må prioriteres i arbeidet med å restaurere 30 prosent ødelagt natur innen 2030.
- Restaurering må ikke bli et "enkelt" tiltak for å kompensere for tillatelser til å bygge i områder med intakt natur.
- Restaurering og artsforvaltning må ta sikte på å gjenetablere naturlig tilhørende arter i sitt naturlige utbredelsesområde, jfr. naturmangfoldlovens § 5 om forvaltningsmål for arter.
- Tilslutte seg restaureringslov nylig vedtatt av EU, som også er EØS-relevant.

**Mål: Minst 30 prosent av alle land- og havområder skal bevares og beskyttes mot skadelig påvirkning fra menneskelig aktivitet. Områdene som vernes, skal dekke alle naturtyper, og de skal være sammenhengende. I slike områder skal kun aktivitet som er i overensstemmelse med verneformålet, være tillatt.**

Ambisjonene i Norge på vern er skremmende lave. Regjeringen legger opp til å nærme seg naturavtalens mål ved å inkludere inkludert Jan Mayen og Svalbard, samt fortsette ordningen med frivillig skogvern og fortsette arbeidet med supplerende vern.

Med en slik tilnærming går vi glipp av mulighetene til å beskytte særlig viktig natur truet av utbygging og annen arealbruk. Slike områder finner vi særlig i lavlandet, der naturmangfoldet er stort. Bevilgningene til frivillig skogvern har i mange år vært lave, slik at det tar uforholdsmessig lang tid å oppnå Stortingets mål om 10 prosent skogvern. Når det gjelder supplerende vern, er dette meget begrenset og går i sneglefart. Ordningen bør vurderes, slik at Stortinget sikrer at områdene foreslått i supplerende vern blir vernet før de blir nedbygget.

Spesielt ligger Norge langt etter i vern av hav, men rundt 1 prosent vern av havområdene vi har råderett over. Dette må Stortinget endre på ved å sette ambisiøse mål for havvern. Vi merker oss at andre prosesser knyttet til havareal går raskt og før vern er på plass.

Her er en liste over de viktigste tiltakene som må gjennomføres:

- 30 prosent av fastlands-Norge og havet må underlegges effektivt vern.
- Forvaltningen av vernede områder må styrkes, og det må tilføres mer ressurser til tilsyn og skjøtsel.
- Det er viktig at vernet er representativt, og samtidig beskytter de mest verdifulle og sårbare områdene.
- Større, sammenhengende arealer må vernes for å ivareta økologiske funksjoner.
- Internasjonalt viktige fugleområder, Important Bird and Biodiversity Areas (IBA), må gis prioritet, både i forbindelse med etablering av nye verneområder og generell arealforvaltning.
- Verneforskrifter for verneområder i Norge må gjennomgås for å sikre at graden av beskyttelse er i tråd med Verdens Naturvernunions (UICN) sine retningslinjer for vernegrad, gir effektivt beskyttelse i tråd med verneformålet og i tråd med naturmangfoldlovens § 5 om forvaltningsmål for arter, inkl. store rovdyr.
- Det må etableres flere verneområder uten menneskelig påvirkning som beitedyr, jakt, tilrettelagt friluftsliv, fiske og bunntåling.

På vegne av BirdLife Norge

*Kjetil Aa. Solbakken*

Kjetil Aa. Solbakken, generalsekretær